

Donderdag 5 februari 2015

Toespraak door Daniël Termont, burgemeester stad Gent:

‘Politie 2.0: geen Robocops maar mensenwerk’

Dames en heren, in al uw graden en hoedanigheden, goede middag.

“Politie 2.0: geen Robocops maar mensenwerk.” U weet wellicht dat de mannen van onze speciale *COPS-interventie-eenheid* in de volksmond wel eens ‘Robocops’ genoemd worden, omdat ze er een beetje zo uitzien, met hun speciale pakken, maar daar gaat het hier niet om. Wat bedoeld wordt, is: de Politie mag (moet, eigenlijk) dan wel steeds ‘smarter’, steeds slimmer worden, en steeds meer nieuwe technieken gebruiken om excellent werk te kunnen leveren – dat werk zal nooit kunnen gedaan worden door high tech robots. Politiewerk zal altijd mensenwerk blijven. Want politiewerk gaat ook over *preventie*, over *dialogoog*; over *aanvoelen*, *empathie* en, waarom niet: over *intuïtie*.

Dit gezegd zijnde: ondertussen verandert onze maatschappij razendsnel. U hoorde daar vanochtend al enkele eminente sprekers over. Wat Gent betreft, bijvoorbeeld: onze stad telde in 1998 224.000 inwoners en groeide sindsdien onophoudelijk. Vandaag, slechts 17 jaar later, zijn we al met 252.000. Mensen van bijna 160 verschillende nationaliteiten, een grote Turkse gemeenschap, de laatste jaren een grote instroom van mensen uit Bulgarije en Slovakije (veelal arme mensen zonder veel competenties); én we zijn ook al jaren de grootste studentenstad van het land, met in totaal 70.000 jonge mensen in onze Universiteit en hogescholen. 70.000, dat is een Vlaamse stad op zich – je moet ook rekenen dat een groot deel daarvan niet in Gent is gedomicilieerd, dus die moet je, op schooldagen, nog bovenop die 252.000 rekenen.

Daar moet je dus terdege rekening mee houden, als bestuurder, als ambtenaar, en als politieman of –vrouw. Integrale veiligheidszorg blijft ons uitgangspunt, “Uw Politie altijd nabij” onze slogan. Maar het wordt er niet gemakkelijker op – en dan heb ik het nog niet eens over de bijzondere omstandigheden waarin politiemensen de laatste tijd moeten werken, in een sfeer van terreurdreiging, waarbij ze ook nog eens in het bijzonder zélf wordt gevisieerd...

-----oOo-----

Hoe dan ook: de Gentse Politie gebruikt tegenwoordig een aantal ‘tools’ om efficiënter te kunnen werken, en daar wil ik u graag kort iets over vertellen.

Een eerste is: ‘Buurt Bestuurt’. Ik heb dat idee overgenomen van mijn collega Aboutaleb, de burgemeester van Rotterdam. Het idee is eigenlijk simpel: bewoners zijn in de eerste plaats betrokken bij hun eigen buurt, zij kennen die het best, en velen willen ook best wel meehelpen om hun buurt leefbaar te houden. Bovendien zijn de mensen in het algemeen mondiger geworden – dus: als je slim bent dan kan je daarvan gebruik maken.

Wij hebben een proefproject opgestart in onze wijk Sluizeken-Tolhuis-Ham, een dichtbevolkte arbeiderswijk in de 19de eeuwse gordel rond het stadscentrum, met veel mensen met een migratieachtergrond. We hebben ons samen gezet met vertegenwoordigers van de wijk, de Politie en de gemeenschapswachten, en we hebben gezegd: *“Wij stellen u, voor een vast aantal uren per maand, enkele van onze mensen vrij ter beschikking. U bepaalt, met uw kennis van de wijk, op welke prioriteiten zij moeten werken, en waar precies ze dat het best moeten doen.”*

We zijn daarmee gestart in mei 2012, en de resultaten zijn goed te noemen. De bewoners kiezen bijna altijd voor dezelfde prioriteiten: foutparkeren, sluikstorten en drugdelicten. Grosso modo de ‘3 V’s’ dus: verkeer, vuiligheid en veiligheid. Natuurlijk blijft het moeilijk om de problemen met wortel en tak uit te roeien. Als we ook maar eventjes de rol lossen, dreigt de overlast gewoon terug te keren.

Het resultaat van ‘Buurt Bestuurt’ is vooral zeer goed als het gaat over de toegenomen betrokkenheid van de bewoners bij hun buurt, en over de opbouw van de vertrouwensband tussen die bewoners en onze politiemensen, die door de samenwerking veel makkelijker aanspreekbaar zijn. De Politie krijgt op dit manier, bij wijze van spreken, veel meer echt ‘een gezicht’.

(Tussen haakjes: we brengen de vertegenwoordigers van de wijk bijvoorbeeld altijd ook heel snel op de hoogte van acties en resultaten via sms. Dat medium is niet echt ‘nieuw’ te noemen natuurlijk, maar het is wel handig om op die manier te communiceren, want ondertussen heeft zowat iedereen minstens een *klassieke* gsm.)

Ondertussen loopt trouwens al een gelijkaardig project in het Rabot, een wijk even verderop in diezelfde 19de eeuwse gordel; en denken we er aan ook elders dezelfde werkwijze te introduceren.

De vraag blijft natuurlijk altijd: *hoe ver kan je gaan in dit soort burgerparticipatie?* Het gaat dan niet alleen om *in hoeveel buurten* je daar mee start, en welke aspecten je daar (als het ware) ‘in stopt’, maar ook om de puur principiële vraag over hoeveel politionele bevoegdheden je afstaat. Veel hangt af van de mensen die willen meewerken, en van hun bedoelingen.

De echte uitdaging is, om een initiatief zoals ‘Buurt Bestuurt’ te starten in een wijk die nood heeft aan meer sociale cohesie. Dat is wat we vandaag in Gent ook doén: het sluit aan bij andere initiatieven met hetzelfde doel zoals die van het Buurtwerk, de subsidies van ‘De wijk aan zet’ en de overlegmomenten tussen de bewoners en het college. In elk geval: we gaan geen zuiver politionele taken aan burgers overlaten, of de publieke ruimte laten privatiseren zoals bij ‘gated communities’. Daar zijn we tegen.

-----oOo-----

Hoe dan ook, dat is één ding: een ‘smart Politie’ die handig gebruikt maakt van het potentieel van ‘smart citizens’. Iets anders is: **het intelligente gebruik van nieuwe technologieën.**

Eén daarvan is: het gebruik van camera’s. Er zijn wat dat betreft een aantal toepassingen mogelijk, ik denk aan:

- ✓ De inzet van vast verplaatsbare camera’s, in een voertuig of een woning, om sluikstorters op heterdaad te kunnen betrappen en identificeren. Dat hangt samen met wat ik net zei: in een aantal prioritaire wijken, waar de bewoners aangeven dat het op sommige plekken de spuigaten uitloopt, zetten we effectief camera’s in. (*De stratenlijst waar de camera’s worden gebruikt werd, voor alle duidelijkheid, eerst goedgekeurd door de gemeenteraad, zoals het hoort.*)

Meestal wordt gedurende meerdere dagen gefilmd, waarna de beelden worden uitgelezen op de computer. De relevante fragmenten worden bewaard en daarvan worden ook *snapshots* gemaakt die gebruikt kunnen worden voor de uiteindelijke identificatie van de verdachte. Bij identificatie volgt verhoor en – afhankelijk van de grootte van het sluikstort – een GAS-pv of een gerechtelijk PV en de bestrafing.

Het resultaat is goed te noemen. Er worden regelmatig sluikstorters op beeld gevat en later geïdentificeerd – 19 in totaal vorig jaar. Uiteraard doet de Gentse Politie ook observaties in burger en worden op geregelde basis zogenaamde ‘sluikstort-hotspots’ doorzocht samen met afvalintercommunale IVAGO. Het resultaat is dus het gevolg van dat alles sámen. Hoe dan ook: het blijft vooral belangrijk om bij de aanpak van sluikstorten, naast alle preventieve en curatieve inspanningen, ook repressief op te treden, om de overlast aan te pakken.

- ✓ Een andere toepassing is: de inzet van vaste camera’s aan de ingangen van ons autovrij stadscentrum, met de technologie om automatisch de nummerplaat te scannen van elke auto die het voetgangersgebied in rijdt en te controleren of die daar wel een vergunning voor heeft.

Dat dossier loopt al een tijdje, het ging niet altijd even vlot, maar de leverancier van de camera's en de bijbehorende software is nu gekend. Nog dit voorjaar kan alles opgeleverd worden. Als in het najaar ook alles rond is om de vaststellingen effectief te kunnen verwerken tot GAS-sancties (er moet personeel aangeworven worden, er moet een protocolakkoord gesloten worden met het Parket, enzovoort) dan kunnen we in het najaar starten.

- ✓ We kunnen ook vaste camera's installeren op plaatsen waar er vaak overlast is, waar drugs worden verhandeld, waar regelmatig gevochten wordt.

Ik moet u zeggen, dat ik, wat dit betreft, nogal terughoudend ben. Ik blijf privacy bijzonder belangrijk vinden, ik hou niet van 'Big Brother'-toestanden.

Tijdens de Gentse Feesten hangen er in de hele feestzone camera's die 10 dagen lang de massa in het oog houden, dat is al 25 jaar zo – iedereen aanvaardt dat, maar de omstandigheden zijn op dat moment wel heel speciaal natuurlijk. Als je op bepaalde momenten tot 200.000 mensen samen hebt op een kleine oppervlakte in een stadscentrum, dan moet je ook dingen zoals 'overcrowding' tijdig kunnen vaststellen om te kunnen ingrijpen voor er een ramp gebeurt.

Op gewone dagen is dat uiteraard niet het geval. Toch heb ik beslist om op twee plaatsen in Gent vaste camera's te plaatsen: in de Overpoortstraat, dé uitgaansstraat in onze stad, en aan de Zuid, in de prostitutiebuurt. Omdat we vaststelden dat al onze andere inspanningen niet het gewenste effect hadden.

Uiteraard heeft het gebruik van camera's ook beperkingen, zoals: 1 persoon kan maximum 20 minuten aan één stuk 8 schermen monitoren. Een constante monitoring vraagt dus een heel hoge personeelsinzet. Hoe dan ook: het feit dat de camera's er hangen kan op zich al een afschrikkingseffect hebben. Bovendien kunnen opgenomen beelden van incidenten achteraf een belangrijke rol van betekenis spelen om misdaden op te helderen, zoals ook het gebruik van private camerabeelden bij onderzoeken al zijn nut bewezen heeft.

Camera's zijn natuurlijk slechts één middel, er zijn nog andere middelen om 'real time intelligence' in te zetten om het politiewerk mee te sturen.

Daar is veel voor te zeggen. Ik citeer even uit een recent essay van onze hoofdcommissaris Wim Van Hulle: *"We maken gebruik van wat we waarnemen en ervaren, we bundelen deze gegevens, de informatie wordt geanalyseerd en na een interpretatie ervan en het geven van betekenis begrepen in de context halen we kennis op om de politiewerking en –organisatie aan te sturen.*

De belangrijkste factor in de omschreven werkwijze is de informatie of de intelligence. Op basis van informatie zullen bepaalde beslissingen worden genomen, keuzes worden gemaakt en mededelingen worden gedaan. Navenant zullen dan ook op basis van het ontbreken van informatie een aantal pistes onaangeroerd gelaten worden.” Einde citaat.

Als je die informatie *in real time* beschikbaar hebt, kan je uiteraard bijzonder kort op de bal spelen. Anderzijds zijn er ook valkuilen aan verbonden.

Snel informatie verzamelen, verwerken en analyseren vraagt serieuze investeringen in materiaal en mensen. Daar had ik het al over, toen ik sprak over constante camera-monitoring. Dat is tegenwoordig niet evident, dat weet u. Onze *Centra voor Informatie en Communicatie* lijken daar vandaag niet klaar voor; anders georganiseerde meldkamers zullen een noodzaak worden. Je zou voor deze taken ook een beroep kunnen doen op burgerpersoneelsleden, maar is politionele *know how* en ervaring in dit instant gegeven niet van primordiaal belang?

Want: een groot nadeel vormt de kans dat de informatie onvoldoende is afgetoetst en dat men met de allereerste resultaten van bevragingen genoeg neemt, omdat het nu eenmaal snel moet gaan. Dat kan nefaste gevolgen hebben voor iemand die die informatie in real time gebruikt op het terrein. Het is ook opletten voor de wijze van verwerking of de interpretatie van informatie. Daarom lijkt de inzet van burgerpersoneel problematisch – in elk geval: het is voer voor debat, dus misschien gaat het daar zo meteen ook nog over.

Een ander element is natuurlijk: de onwaarschijnlijke ‘boom’ in het gebruik van sociale media, de afgelopen jaren – en het vraagstuk over hoe de Politie ook dié media kan gebruiken in functie van het streven naar excellente politiezorg. Want dát de Politie sociale media moet gebruiken, daar is ondertussen iedereen het over eens, denk ik.

Sociale media zijn *in se* niks anders dan nieuwe communicatiemiddelen die bovenop de klassieke media wordt gebruikt. Ze hebben echter drie bijzondere eigenschappen die hen zeer aantrekkelijk maken: *snelheid, een groot aantal gebruikers, en interactiviteit*. Bovendien: gebruikers hebben de neiging hun privacy overboord te gooien en heel veel informatie te delen, over zichzelf, over anderen, over evenementen en plannen. Daar kan de Politie handig gebruik van maken (ge-bruik, geen mis-bruik) - om mensen te informeren, maar ook in onderzoeken. Door zelf op zoek te gaan naar informatie, of door in een conversatie gericht vragen te stellen en burgers te betrekken bij het oplossen van misdrijven. ‘*Crimewatching*’ en ‘*crowdsourcing*’ dus. Zaken die kunnen bijdragen aan de legitimiteit van het optreden van politiediensten.

Natuurlijk zijn er ook belangrijke bedenkingen bij het gebruik van sociale media.

Er is de *tijdsdruk* waar ik het eerder al over had – een druk die tot fouten kan leiden, want op internet circuleren ook veel foute en valse berichten. Er is de investering in personeel – niet alleen in *méér personeel*, ook in specifieke *opleidingen* voor dat personeel. Een wijkinspecteurs die op facebook de vinger aan de pols houdt op wijkpagina's, dat is schitterend, maar vraagt dat niet te veel tijd? Moet hij die tijd niet op straat aanwezig zijn? Daarbij aansluitend: het gevaar bestaat dat gebruikers van sociale media op den duur verwachten dat de Politie stante pede antwoordt op berichten op facebook of twitter. Ook hier: voor een constante monitoring en opvolging heb je een half leger nodig – maar daarvoor mogen we geen militairen vragen denk ik... En er gelden uiteraard ook *wettelijke beperkingen* op het gebruik van informatie uit sociale media in strafrechterlijke onderzoeken.

In elk geval: sociale media zijn 'blijvers', zoveel is nu al duidelijk – zeker als het gaat over facebook en twitter.

-----oOo-----

Tot slot, dames en heren, als het gaat over de evolutie van de rol van de burgemeester in dit alles: politiemensen mogen geen *robocops* worden, de burgemeester mag geen '*sheriff*' worden. Een geïntegreerd veiligheidsbeleid gaat immers om veel meer dan alleen misdaadbestrijding.

De burgemeester moet de regisseur zijn van dat volledige veiligheidsbeleid. Hij moet prioriteiten bepalen en laten bepalen; hij moet zijn bestuursploeg aansturen; hij moet luisteren naar experts én naar burgers; hij moet de juiste mensen samenbrengen om doelgericht actie te kunnen ondernemen.

Een burgemeester heeft immers verschillende rollen, dat weet u: hij zit het college en (althans in Gent) de gemeenteraad voor, hij is bestuurlijk hoofd van de Politie, en hij coördineert ook zelf acties zoals 'Buurt Bestuurt'. Maar: een burgemeester moet geen mensen arresteren. Een burgemeester moet geen recht spreken. Een burgemeester moet vooral 'de boel samen houden', dixit oud-burgemeester Job Cohen van Amsterdam.

Dames en heren, ik dank u voor uw aandacht.